

*Razem w obronie
życia, wolności, rodziny
i suwerenności!*

Warszawa, dnia 14 maja 2025 r.

**Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim
VII Zamiejscowy Wydział Karny w Hajnówce**
ul. Warszawska 87, 17-200 Hajnówka

**Organizacje społeczne: 1) Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej
Ordo Iuris**
ul. Zielna 39, 00-108 Warszawa
KRS: 0000473488

reprezentowana przez:

1. adw. Magdalenę Majkowską
2. adw. Bartosza Malewskiego

2) Stowarzyszenie „Marsz Niepodległości”
ul. Stawki 4B lok. U1, 00-193 Warszawa
nr KRS: 0000406677

reprezentowane przez:

adw. Bartosza Malewskiego

- Oskarżeni:**
- 1) Mariusz C [REDACTED]
 - 2) Joanna Agnieszka H [REDACTED]
 - 3) Kamila Jagoda M [REDACTED]
 - 4) Ewa M [REDACTED]-K [REDACTED]
 - 5) Marco Sebastian W [REDACTED]

Sygnatura akt: VII K 120/24

WSPÓLNE STANOWISKO
FUNDACJI INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ ORDO IURIS
ORAZ STOWARZYSZENIA „MARSZ NIEPODLEGŁOŚCI”
W SPRAWIE TOCZĄCEJ SIĘ PRZED SADEM REJONOWYM W BIELSKU PODLASKIM

Działając w imieniu Fundacji Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris z siedzibą w Warszawie (dalej również jako: „Instytut Ordo Iuris”, „Ordo Iuris”, „Fundacja”,

„Instytut”) oraz Stowarzyszenia „Marsz Niepodległości” z siedzibą w Warszawie (dalej również jako: „Stowarzyszenie”, „SMN”), upoważnienia w aktach sprawy, dopuszczonych do niniejszego postępowania na podstawie art. 90 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 poz. 46, dalej jako: „KPK”), tj. na podstawie postanowień Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim, VII Zamiejscowy Wydział Karny w Hajnówce, wydanego podczas rozprawy w dniu 15 kwietnia 2025 r., niniejszym na podstawie art. 91 KPK **przedstawiamy pisemne wspólne stanowisko Fundacji Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris oraz Stowarzyszenia „Marsz Niepodległości” w przedmiotowej sprawie.**

Spis treści

1. TEZY OPINII.....	3
2. STAN FAKTYCZNY.....	4
3. KONSTYTUCYJNY OBOWIĄZEK RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ STRZEŻENIA NIENARUSZALNOŚCI SWOJEGO TERYTORIUM ORAZ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA OBYWATEŁOM.....	14
4. OBOWIĄZEK OBYWATELA POLSKIEGO WIERNOŚCI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....	15
5. OBOWIĄZEK OBYWATELA POLSKIEGO OBRONY OJCZYZNY.....	16
6. GRANICA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....	17
7. STREFA NADGRANICZNA I CZASOWY ZAKAZ PRZEBYWANIA	19
8. WOJNA HYBRYDOWA NA GRANICY RP Z BIAŁORUSIĄ	23
9. SANKCJE KARNE ZA POMOC W NIELEGALNYM PRZEKRACZANIU GRANICY W ŚWIEŹLE PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ	25
10. WYKŁADNIA ART. 264 § 3 KK	27
11. WYKŁADNIA ART. 264A § 1 I 2 KK	32
12. SYTUACJA SPOŁECZNO-POLITYCZNA W EUROPIE ZACHODNIEJ W KONTEKŚCIE MASOWEJ IMIGRACJI Z KRAJÓW BLISKIEGO WSCHODU	36
13. ZAGROŻENIA DLA RZECZYPOSPOLITEJ WYNIKAJĄCE Z NIELEGALNEJ MIGRACJI	38
14. PODSUMOWANIE.....	40

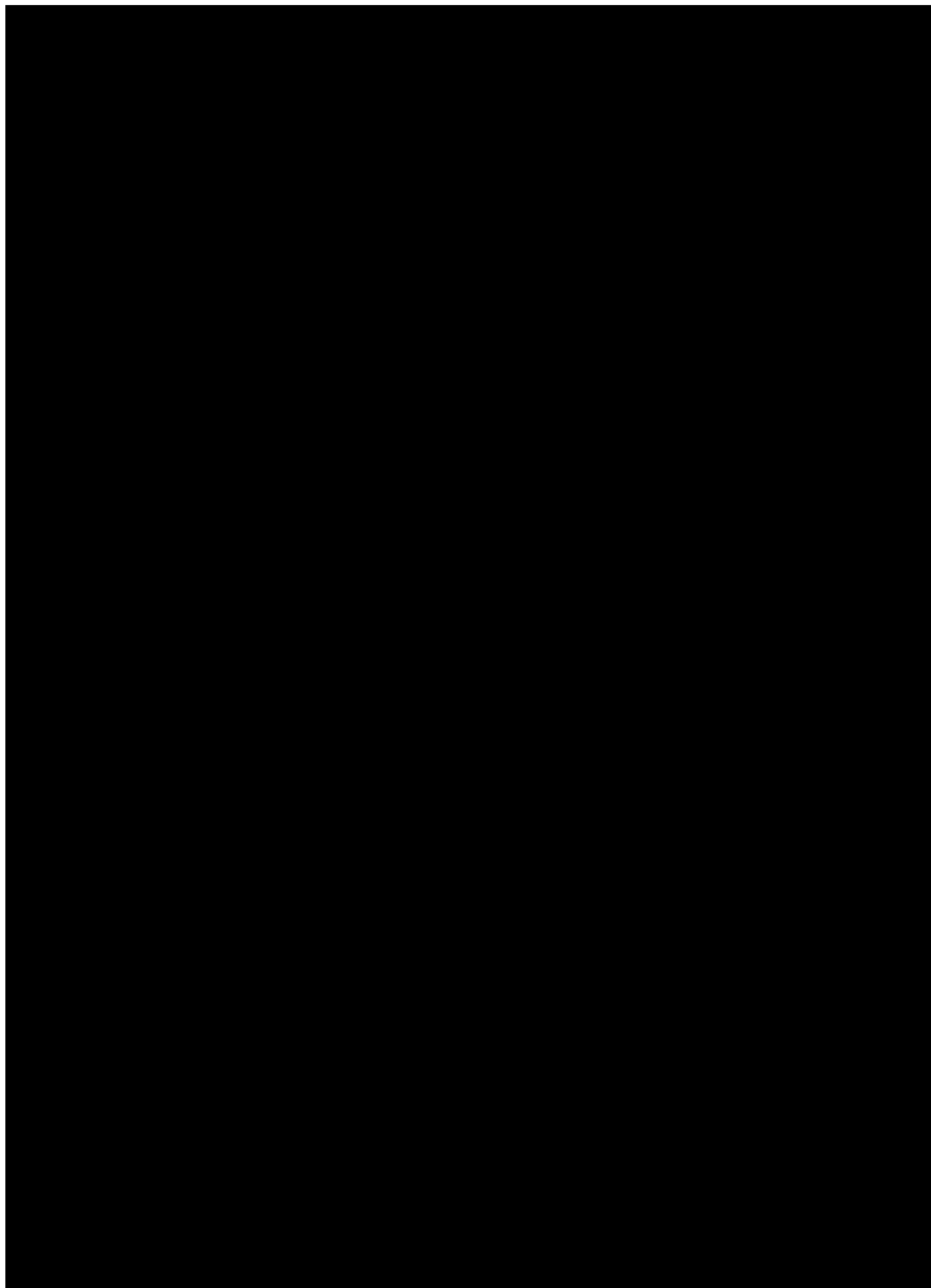
1. Tezy opinii

- 1.1. Zgodnie z art. 5 Konstytucji RP Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium. Jest zatem możliwe, a niekiedy nawet konieczne, ograniczanie praw i wolności obywateli celem ochrony niepodległości państwa i nienaruszalności jego terytorium.
- 1.2. Sprzeniewierzenie się wierności wobec własnego państwa godzi w organizację życia zbiorowego, jakim jest państwo, a nawet – jak główny akt zdrady – w podstawy egzystencji państwa i zagraża tym samym bezpieczeństwu społeczeństwa i jego członków
- 1.3. Działania strony białoruskiej polegające na organizowaniu przerzutów migrantów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki przez granicę z Polską, Litwą i Łotwą, przy udziale białoruskich służb, wskazują na celową próbę destabilizacji zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Pomimo tego, że formalnie nie mamy do czynienia z atakiem zbrojnym, działania białoruskie są postrzegane przez instytucje polskie i unijne jako forma agresji hybrydowej.
- 1.4. Polska ma prawo i obowiązek, chronić swoje terytorium i zarazem obszar Unii Europejskiej, egzekwować ustanowione prawem polskim i prawem UE reguły dotyczące przekraczania granicy, w tym zakaz nielegalnego przekraczania granicy i pomocy w tym ze strony osób przebywających już na terenie Polski.
- 1.5. Osoby pomagające w nielegalnym przekraczaniu granicy podlegają odpowiedzialności karnej na podstawie art. 264 § 3 i art. 264a KK, czemu nie stoi na przeszkodzie prawo UE, a wręcz jest jego realizacją.
- 1.6. Względy humanitarne nie zwalniają z odpowiedzialności karnej w polskim prawie.
- 1.7. Zgodnie z wyrokiem SN z 25 stycznia 2005 r. w sprawie WK 23/04, za pomocnictwo odpowiadać może także ten, kto w zamiarze ułatwienia sprawcy dokonania tego czynu dostarcza mu środek przewozu dla przetransportowania osób po nielegalnym przekroczeniu przez nie wymienionej granicy do miejsca przechowania, jeżeli jest to wynikiem przyrzeczenia złożonego przed popełnieniem tego przestępstwa lub w trakcie jego popełniania.
- 1.8. O zamiarze sprawcy przesądzać będą z reguły ustalone okoliczności przedmiotowe czynu, jak np. dostarczanie przez niego innym osobom dokładnych wskazówek co do przekroczenia granicy w miejscu niedozwolonym, zaopatrzenie ich w podrobione dokumenty, zapewnienie środków transportu, pobranie opłaty za te usługi itp.
- 1.9. Wypełnieniem znamion z art. 264a § 1 KK jest zarówno działanie sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, zarówno dla siebie, jak i dla kogoś innego.

- 1.10. Liczne statystyki docierające do polskiej opinii publicznej pokazują niepokojącą tendencję, wskazującą na korelację wzrostu przestępczości wraz z niekontrolowaną, masową imigracją.

2. Stan faktyczny

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

2.5.

2.6.

2.7.

2.8.

2.9.

2.10.

2.11.

2.12

2.13

2.14.

2.15.

2.16.

2.17.

2.18.

2.19.

3. Konstytucyjny obowiązek Rzeczypospolitej Polskiej strzeżenia nienaruszalności swojego terytorium oraz zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom

- 3.1. Zgodnie z art. 5 Konstytucji RP Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.
- 3.2. „Polskie historyczne doświadczenia spowodowały, że na pierwszym miejscu w art. 5 wskazana została zasada ochrony niepodległości i zasada nienaruszalności terytorium (tak Tuleja Piotr (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, wyd. II, opublikowano: WKP 2023). „Strzeżenie nienaruszalności terytorium Rzeczypospolitej” jest drugim wymogiem, zresztą ściśle powiązany z poprzednim, mającym charakteryzować działania jej władz. Powiązane jest to oczywiście z tragiczną sytuacją rozmaitych podziałów i zaborów terytorialnych w historii Polski i bodajże nie występuje w żadnej innej konstytucji” (tak Garlicki Leszek (red.), Zubik Marek (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II, opublikowano: Wyd. Sejmowe 2016).
- 3.3. „Chodzi tutaj o podejmowanie różnego rodzaju działań mających służyć utrzymaniu pełnej suwerenności RP i **przeciwdziałać jakimkolwiek zamachom na jej terytorium**” (tak B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wyd. 2, Warszawa 2012).
- 3.4. „Gwarancja zapewniania przez państwo praw i wolności jednostce została wymieniona na drugim miejscu po zobowiązaniu państwa do strzeżenia niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium. Tak ujęta sekwencja zadań wydaje się mieć znaczenie dla relacji, jakie między nimi zachodzą. Zadania wymienione w dalszej kolejności mogą być zatem ograniczane ze względu na potrzebę realizacji zadań wymienionych w pierwszej kolejności. Jest zatem możliwe, a niekiedy nawet konieczne, ograniczanie praw i wolności obywateli celem ochrony niepodległości państwa i nienaruszalności jego terytorium.” (tak M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016).
- 3.5. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2001 r., sygn. akt K 3/01, LEX nr 48451, Trybunał Konstytucyjny wskazał: „Trybunał Konstytucyjny uważa za fakt niewątpliwy, że **pierwszą przyczyną, dla której prawa jednostki mogą być ograniczane jest ochrona dobra wspólnego, a w szczególności – wzgląd na potrzeby bezpieczeństwa i obronności kraju**. Jak wynika z art. 5 Konstytucji, **jednym z podstawowych zadań Rzeczypospolitej Polskiej jest strzeżenie niepodległości**

i nienaruszalności terytorium. W świetle tego przepisu, któremu – zważywszy na systematykę konstytucji – została nadana najwyższa ranga, nie może budzić wątpliwości, że zapewnienie bezpieczeństwa państwa jest celem usprawiedliwiającym ograniczenia wszelkich praw i wolności obywatelskich. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego znalazło już wyraz przekonanie, że ochrona bezpieczeństwa państwa jest szczególną wartością, w zderzeniu z którą prawa jednostki, nawet prawa podstawowe, mogą być – w niezbędnym zakresie – ograniczane. Dopuszczalność ograniczeń podyktowanych takimi względami jest powszechnie przyjęta w państwach demokratycznych (por. wyrok TK z 16 lutego 1999 r. w sprawie SK 11/98, OTK z 1999 r., cz. I, poz. 5).”

- 3.6. „Art. 5 Konstytucji RP formułuje pod adresem państwa polskiego istotne współcześnie zadanie w postaci zapewnienia bezpieczeństwa swoim obywatelom. Bezpieczeństwo jest zatem gwarantowane nie każdemu, ale jedynie tym osobom, które z państwem łączy stosunek obywatelstwa. Bezpieczeństwo obywateli (art. 5 i 230 ust. 1) nie może być przy tym utożsamiane z pojęciem bezpieczeństwa państwa (art. 26 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 2, art. 53 ust. 5, art. 61 ust. 3, art. 126 ust. 2, art. 130, 135, 146 pkt 7 i 8 Konstytucji RP), choć oczywiście oba te pojęcia są ze sobą w pewnym stopniu powiązane. **Jeśli bezpieczeństwo państwa jest zagrożone, to zagrożone jest również bezpieczeństwo jego obywateli.** (...) Potrzeba zapewnienia państwu bezpieczeństwa może uzasadniać ograniczenie konstytucyjnych praw i wolności obywateli, a z kolei zagrożenie bezpieczeństwa obywateli jest przesłanką do wprowadzenia stanu wyjątkowego na terytorium państwa lub jego części. (...) Pojęcie bezpieczeństwa na podstawie art. 5 Konstytucji RP należy rozumieć szeroko, jako stan dający poczucie pewności i stabilności oraz gwarancji jego ochrony. (...) **Zapewnianie obywatelom bezpieczeństwa nabiera szczególnego wymiaru wówczas, gdy jest ono zagrożone. Państwo zobowiązane jest bowiem wówczas do przedsięwzięcia konkretnych działań o charakterze ochronnym względem własnych obywateli**” (tak M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016).
- 3.7. „Pojęcie bezpieczeństwa obywateli tradycyjnie pojmowano jako działalność władz publicznych przeciwdziałającą zagrożeniom porządku publicznego (jego pojęcie zob. komentarz do art. 31 ust. 3), życia, zdrowia i mienia obywateli oraz powstrzymującą i odpierającą wszelkie działania godzące w te dobra zarówno pochodzące z zewnątrz, spoza granic RP, jak i z wewnątrz kraju” (B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wyd. 2, Warszawa 2012).

4. Obowiązek obywatela polskiego wierności Rzeczypospolitej Polskiej

- 4.1. Zgodnie z art. 82 Konstytucji RP obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne.
- 4.2. „Obowiązek wierności dla Rzeczypospolitej Polskiej, nałożony na obywateli przez konstytucję, jest obowiązkiem prawnym. Tak jak każdy inny jest jednak także obowiązkiem moralnym, w danym przypadku opartym na duchowej więzi obywateli z własnym państwem, i na przekonaniu, że **sprzeniewierzenie się wierności wobec własnego państwa godzi w organizację życia zbiorowego, jakim jest państwo, a nawet – jak główny akt zdrady – w podstawy egzystencji państwa i zagraża tym samym bezpieczeństwu społeczeństwa i jego członków**. Aspekt moralny w przypadku obowiązku wierności jest szczególnie silny dlatego, że pojęcie wierności jest przede wszystkim kategorią etyczną związaną silnie z postawą przywiązania i oddania względem podmiotu, wobec którego powinniśmy zachować wierność. Stąd pogląd, że obowiązek wierności jest przede wszystkim obowiązkiem moralnym (zob. P. Winczorek, Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Warszawa 2000, s. 105). Ma on jednak konsekwencje także w sferze prawnej regulacji przedmiotowego obowiązku, głównie w postaci szczególnej surowości sankcji za jego naruszenie, akceptowanej społecznie” (tak Garlicki Leszek (red.), Zubik Marek (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II, opublikowano: Wyd. Sejmowe 2016).
- 4.3. „Za pierwszoplanową wartość, której realizacji służy obowiązek wierności, uznane jest dobro państwa jako całość, zatem zasadnicze znaczenie mają takie wartości, jak: trwanie, suwerenność (Preambuła), niepodległość i nienaruszalność terytorium (art. 5 Konstytucji RP)” (tak M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86, Warszawa 2016).

5. Obowiązek obywatela polskiego obrony Ojczyzny

- 5.1. Stosownie do postanowień art. 85 ust. 1 Konstytucji RP obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny. Podstawowym sposobem spełniania obowiązku obrony Ojczyzny jest pełnienie służby wojskowej (tak art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2024 r. poz. 248 z późn. zm.), zwany dalej ustawą o obronie ojczyzny). Obrona Ojczyzny jest obowiązkiem powszechnym i absolutnym, tj. nie doznaje żadnych wyjątków. Przy czym należy zaznaczyć, że obrona Ojczyzny nie musi polegać jedynie na bezpośredniej walce, czyli takiej z bronią w rękę, ale obejmuje również szereg innych świadczeń na rzecz obronności państwa i porządku publicznego. Jak zaznaczył Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia z dnia 20 kwietnia 2007 r., sygn. IV SA/Wa 68/07, LEX nr 337829: „obrona kraju, czy też świadczenia na rzecz obronności kraju są obowiązkiem nie tylko sił zbrojnych, osób fizycznych, czy też podmiotów państwowych, ale również

i podmiotów prywatnych. Obowiązek ten wynika wprost z Konstytucji.” Z kolei w wyroku z dnia 20 kwietnia 2007 r., sygn. IV SA/Wa 68/07, LEX nr 337829, Sąd ten wskazał: „zgodnie z art. 85 Konstytucji RP obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny, który to obowiązek wykonywany być może w różny sposób, w tym również poprzez świadczenia osobiste w czasie pokoju, o których mowa w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.”

- 5.2. **„Zapewnienie bezpieczeństwa kraju stanowi jeden z zasadniczych obowiązków obywateli, co wynika już z art. 1 Konstytucji, zgodnie z którym Polska jest "dobrem wspólnym wszystkich obywateli".** Troska o to wspólne dobro oznacza konieczność ponoszenia takich obowiązków przez obywateli, zarówno pośrednio, jak i bezpośrednio, które są niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa. W ramach katalogu tych obowiązków mieści się nie tylko konieczność ponoszenia określonych ciężarów w razie zagrożenia niepodległości (bezpośredniego zagrożenia zewnętrznego w razie wojny lub agresji zbrojnej bez jej wypowiedzenia), lecz również ograniczeń, które są uzasadnione w czasie pokoju dla zapewnienia właściwego funkcjonowania Sił Zbrojnych (por. art. 85 Konstytucji). Ten szczególny obowiązek spoczywający na wszystkich obywatelach polskich, ale również, przynajmniej w pewnym zakresie, na innych podmiotach działających na terytorium Polski, jest skorelowany z obowiązkiem stania na straży niepodległości i nienaruszalności terytorium Rzeczypospolitej (art. 5 Konstytucji). Jest on realizowany w pierwszym rzędzie za pomocą Sił Zbrojnych RP, które – zgodnie z art. 26 ust. 1 Konstytucji – „służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”” (tak wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 2003 r., K 37/02, LEX nr 82400).

6. Granica Rzeczypospolitej Polskiej

- 6.1. Zgodnie z definicją ustawową granicą Rzeczypospolitej Polskiej jest powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną, oddzielająca terytorium państwa polskiego od terytoriów innych państw i od morza pełnego. Granica państwowa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wody i wnętrze ziemi (tak art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. z 2025 r. poz. 184), zwanej ustawą o ochronie granicy państwowej).
- 6.2. Przekraczanie granicy państwowej jest dozwolone na podstawie dokumentów (dowodu osobistego/paszportu/wizy) uprawniających do jej przekroczenia (tak art. 14 ustawy o ochronie granicy państwowej). Przekraczanie granic zewnętrznych Unii Europejskiej (np. granicy polsko-białoruskiej) dozwolone

jest jedynie na przejściach granicznych i w ustalonych godzinach ich otwarcia. Na przejściach granicznych, które nie są czynne całą dobę, udostępnia się widoczne informacje o godzinach ich otwarcia (tak art. 5 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 77 z dnia 23 marca 2016 r., s. 1), zwany dalej: kodeksem granicznym Schengen).

6.3. Za ochronę granicy państwowej na lądzie i na morzu oraz kontrolę ruchu granicznego odpowiada minister właściwy do spraw wewnętrznych, a jego zadania w tym zakresie wykonuje Komendant Straży Granicznej. Minister Obrony Narodowej odpowiada za ochronę granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej (tak art. 7 ustawy o ochronie granicy państwowej).

6.4. W celu ochrony granicy państwowej ustanawia się pas drogi granicznej i strefę nadgraniczną (tak art. 8 ustawy o ochronie granicy państwowej). Pasem drogi granicznej jest obszar o szerokości 15 metrów, licząc w głąb kraju od linii granicy państwowej lub od brzegu wód granicznych albo brzegu morskiego. W pasie drogi granicznej umieszcza się w dobrze widocznych miejscach tablice z napisem (tak art. 9 ustawy o ochronie granicy państwowej):

- 1) „Granica państwa” – na granicy państwowej stanowiącej granicę wewnętrzną w rozumieniu przepisów rozporządzenia (WE) nr 562/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 105 z 13.04.2006, str. 1, z późn. zm.);
- 2) „Granica państwa przekraczanie zabronione” – na granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen.

6.5. Z kolei w myśl kodeksu granicznego Schengen:

- 1) „granice wewnętrzne” oznaczają:
 - a) wspólne granice lądowe państw członkowskich, w tym granice na rzekach i jeziorach;
 - b) porty lotnicze państw członkowskich przeznaczone do lotów wewnętrznych;
 - c) porty morskie, rzeczne i porty na jeziorach państw członkowskich służące do regularnych wewnętrznych połączeń promowych;
- 2) „granice zewnętrzne” oznaczają granice lądowe, w tym granice na rzekach i jeziorach, oraz granice morskie państw członkowskich, a także ich porty

lotnicze, porty rzeczne, porty morskie i porty na jeziorach pod warunkiem, że nie stanowią one granic wewnętrznych.

- 6.6. Granica polsko-białoruska stanowi granicę zewnętrzną w rozumieniu kodeksu granicznego Schengen.
- 6.7. Jeżeli wynika to bezpośrednio z potrzeb związanych z ochroną granicy państwowej lub kontrolą ruchu granicznego, wojewoda, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii właściwego miejscowo komendanta oddziału Straży Granicznej, może wprowadzić zakaz przebywania na niektórych odcinkach pasa drogi granicznej na:
- 1) granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen;
 - 2) granicy państwowej stanowiącej granicę wewnętrzną w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen – w razie tymczasowego przywrócenia lub przedłużenia kontroli granicznej osób przekraczających tę granicę, w okresie, na który kontrola została przywrócona lub przedłużona.
- 6.8. Pas drogi granicznej w miejscach, w których jest wprowadzony zakaz przebywania, oznacza się w dobrze widocznych miejscach tablicami z napisem „Pas drogi granicznej – wejście zabronione”.
- 6.9. Zakaz przebywania na niektórych odcinkach pasa drogi granicznej nie dotyczy właścicieli lub użytkowników gruntów położonych w pasie drogi granicznej. Zakazu tego nie wprowadza się na oznakowanych szlakach turystycznych, brzegu morskim i w kąpieliskach (tak art. 9 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie granicy państwowej).
- 6.10. W pasie drogi granicznej grunty i lasy przylegające do granicy państwowej lub do brzegów rzek granicznych powinny być utrzymywane w stanie zapewniającym widoczność linii granicy państwowej i znaków granicznych, a obowiązek utrzymania ich w należyтым stanie spoczywa na właścicielach i użytkownikach tych gruntów oraz lasów. W razie niewykonywania tych obowiązków właściwy organ Straży Granicznej może zlecić oczyszczenie tych gruntów i lasów innym podmiotom (tak art. 11 ustawy o ochronie granicy państwowej).

7. Strefa nadgraniczna i czasowy zakaz przebywania

- 7.1. Strefa nadgraniczna obejmuje cały obszar gmin przyległych do granicy państwowej, a na odcinku morskim – teren do brzegu morskiego. Jeżeli określona w ten sposób szerokość strefy nadgranicznej nie osiąga 15 km, włącza się do strefy nadgranicznej również obszar gmin bezpośrednio

sąsiadujących z gminami przyległymi do granicy państwowej lub brzegu morskiego. Zasięg strefy nadgranicznej oznacza się tablicami z napisem „Strefa nadgraniczna” (tak art. 12 ustawy o ochronie granicy państwowej).

- 7.2. W przypadku konieczności zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego w strefie nadgranicznej w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia ludzi, lub mienia, wynikającym z przekraczania granicy państwowej wbrew przepisom prawa lub podejmowania prób takiego przekraczania, lub uzasadnionym ryzykiem popełniania innych czynów zabronionych, może być wprowadzony czasowy zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen (czyli granicę polsko-białoruską lub polsko-rosyjską).
- 7.3. Zakaz ten na określonym obszarze gmin lub ich części może wprowadzić minister właściwy do spraw wewnętrznych po zasięgnięciu opinii Komendanta Głównego Straży Granicznej w drodze rozporządzenia, kierując się koniecznością zapewnienia ochrony granicy państwowej i jej nienaruszalności, bezpieczeństwa i porządku publicznego w strefie nadgranicznej, w szczególności na obszarze bezpośrednio przyległym do granicy państwowej, potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszy i pracowników służb państwowych oraz żołnierzy i pracowników Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wykonujących zadania służbowe na granicy państwowej, a także koniecznością wywiązywania się z zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej (tak art. 12a ustawy o ochronie granicy państwowej).
- 7.4. Zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną, jaką jest granica polsko-białoruska, nie dotyczy osób, które:
 - 1) stale zamieszkują, prowadzą działalność gospodarczą, wykonują pracę zarobkową, wykonują pracę w gospodarstwach rolnych znajdujących się na obszarze objętym zakazem, pobierają naukę lub są opiekunami osób pobierających naukę na obszarze objętym zakazem;
 - 2) będąc małżonkiem, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwem, sprawują opiekę albo udzielają pomocy w załatwianiu bieżących spraw życia codziennego osobie stale zamieszkującej na obszarze objętym zakazem;
 - 3) są objęte wychowaniem przedszkolnym lub formami opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na obszarze objętym zakazem, oraz ich opiekunów;
 - 4) przebywają na obszarze objętym zakazem w celu załatwienia sprawy w urzędzie administracji publicznej lub w celu sprawowania lub udziału w kulcie religijnym;

- 5) są właścicielami lub posiadaczami nieruchomości zlokalizowanych na obszarze objętym zakazem;
 - 6) są osobami niepełnosprawnymi albo opiekunami osób niepełnosprawnych przebywającymi na obszarze objętym zakazem w związku z korzystaniem z ośrodka dla osób niepełnosprawnych;
 - 7) przebywają na obszarze objętym zakazem w związku z bezpośrednim przemieszczaniem się w celu zgodnego z przepisami przekroczenia granicy państwowej lub bezpośrednio po jej przekroczeniu zgodnie z przepisami w celu opuszczenia obszaru objętego zakazem, lub w związku z przemieszczaniem się przez ten obszar drogą publiczną – bezpośrednio w celu jego niezwłocznego opuszczenia.
- 7.5. W uzasadnionych przypadkach, właściwy miejscowo komendant placówki Straży Granicznej może zezwolić na przebywanie, na czas określony i na określonych zasadach, na obszarze objętym zakazem innych osób niż wyżej wymienione, w szczególności dziennikarzy w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe.
- 7.6. Osoby przebywające na obszarze, na którym wprowadzono powyższy zakaz, obowiązane są posiadać przy sobie dowód osobisty lub inny dokument stwierdzający tożsamość.
- 7.7. Ponadto powyższego zakazu nie stosuje się do (tak art. 12b ustawy o ochronie granicy państwowej):
- 1) załóg przemieszczających się pojazdami ratownictwa medycznego i innych służb interwencyjnych oraz osób przewożonych w tych pojazdach w związku z prowadzoną przez te załogi lub służby działalnością;
 - 2) osób przemieszczających się bezpośrednio do podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 991, 1675 i 1972) w celu skorzystania ze świadczeń zdrowotnych;
 - 3) funkcjonariuszy i pracowników służb państwowych oraz żołnierzy i pracowników Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wykonujących zadania służbowe.
- 7.8. Ustawa nie przewiduje innych wyjątków, a w konsekwencji pozostałe osoby, które chcą przebywać na obszarze objętym zakazem (w tym posłowie i senatorowie), winny uzyskać zezwolenie właściwego miejscowo komendanta Straży Granicznej. Skoro ustawa nie wymienia *expressis verbis* innych niż wyżej wymienione kategorii osób uprawnionych do przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej, to nie można wyciągać negatywnych konsekwencji wobec obrońców granicy, którzy nie wpuszczają na teren objęty zakazem np. posłów.

7.9. Obszar, na którym został wprowadzony zakaz przebywania, oznacza się w dobrze widocznych miejscach tablicami z napisem „Obszar objęty zakazem przebywania – wejście zabronione” (art. 12c ustawy o ochronie granicy państwowej).

7.10. Dnia 13 czerwca 2024 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz. U. z 2024 r. poz. 861). Zgodnie z rozporządzeniem czasowy zakaz przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi przez kolejne 90 dni stanowił:

- 1) strefę przylegającą do linii granicy państwowej, o szerokości 200 metrów w głąb terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na odcinku od linii kolejowej nr 43 (Czeremcha – Brześć), w rejonie znaku granicznego nr 274, do rzeki Leśna, w rejonie znaku granicznego nr 338;
- 2) strefę przylegającą do linii granicy państwowej, której zasięg w głąb terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza linia łącząca kolejne punkty: punkt przecięcia rzeki Leśna z linią oddaloną o 200 metrów od linii granicy państwowej (w rejonie znaku granicznego nr 338), punkt przecięcia Trybu Zwierzynieckiego z Trybem Kurdzimowskim, punkt przecięcia Trybu Kurdzimowskiego z Trybem Kozłowym, punkt przecięcia Trybu Kozłowego z Trybem Wolenburskim, punkt przecięcia Trybu Wolenburskiego z linią oddaloną o 200 metrów od linii granicy państwowej (w rejonie znaku granicznego nr 355);
- 3) strefę przylegającą do linii granicy państwowej, o szerokości 200 metrów w głąb terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na odcinku od znaku granicznego nr 355 do północnego skraju Drogi Browskiej, w rejonie znaku granicznego nr 379;
- 4) strefę przylegającą do linii granicy państwowej, której zasięg w głąb terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza linia łącząca kolejne punkty: punkt przecięcia północnej krawędzi Drogi Browskiej z linią oddaloną o 200 metrów od linii granicy państwowej (w rejonie znaku granicznego nr 379), punkt przecięcia Drogi Browskiej z Trybem Poprzecznym, punkt przecięcia Trybu Poprzecznego z Trybem Masiewskim, punkt styku Trybu Masiewskiego ze szlakiem turystycznym „Wilczy Szlak” oraz linia stanowiąca południową krawędź trybu biegnącego na wschód od powyższego punktu do linii granicy państwowej (między znakami granicznymi nr 388 i 389).

7.11. Zakaz ten jest przedłużany do chwili obecnej kolejnymi rozporządzeniami Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

7.12. Zgodnie z przepisem art. 18d ustawy o ochronie granicy państwowej ten, kto, nie będąc do tego uprawnionym, przebywa na obszarze objętym zakazem, o którym mowa w art. 12a ust. 1 w czasie jego obowiązywania, podlega karze aresztu albo grzywny. Mowa tu o zakazie przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu przepisów kodeksu granicznego Schengen (czyli granicę polsko-białoruską).

8. Wojna hybrydowa na granicy RP z Białorusią

8.1. Sytuacja na granicy Polski i Białorusi, która rozpoczęła się w 2021 roku, stanowi klasyczny przykład wojny hybrydowej. Pojęcie wojny hybrydowej nie posiada jednej, precyzyjnej definicji w prawie międzynarodowym, jednak **powszechnie przyjmuje się, że obejmuje ono działania państwa, które łączą środki militarne, niemilitarne, dezinformacyjne, cyberataki, a także wykorzystanie migracji jako narzędzia nacisku politycznego**. Takie działania niekoniecznie przyjmują formę otwartego konfliktu zbrojnego, ale **ich celem jest destabilizacja innego państwa**. Komisja Europejska w komunikacie „Wspólne ramy dotyczące przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym” z 2016 roku definiuje wojnę hybrydową jako „kombinację represyjnych i wywrotowych działań, konwencjonalnych i niekonwencjonalnych metod (tj. dyplomatycznych, militarnych, ekonomicznych i technologicznych), które mogą być stosowane w sposób skoordynowany przez podmioty państwowe i niepaństwowe, by osiągnąć określone cele, przy czym działania te są poniżej progu oficjalnie wypowiedzianej wojny.”

8.2. Działania strony białoruskiej polegające na organizowaniu przerzutów migrantów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki przez granicę z Polską, Litwą i Łotwą, przy udziale białoruskich służb, wskazują na celową próbę destabilizacji zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. W tym kontekście należy wskazać, że art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej zobowiązuje państwa członkowskie do przestrzegania zasad solidarności i wzajemnej ochrony, a art. 42 ust. 7 TUE nakłada na państwa obowiązek udzielenia pomocy, jeżeli jedno z nich stanie się ofiarą agresji. Pomimo tego, że formalnie nie mamy do czynienia z atakiem zbrojnym, działania białoruskie są postrzegane przez instytucje unijne jako forma agresji hybrydowej.

8.3. W odpowiedzi na te działania Polska wdrożyła procedury związane z ochroną granicy państwowej, w tym zastosowanie tzw. „pushbacków”, czyli zawracania cudzoziemców do granicy. Procedura ta została uregulowana w ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach. Polski model uproszczonego postępowania zawracania cudzoziemców polega na zatrzymaniu cudzoziemca

niezwłocznie po przekroczeniu wbrew przepisom prawa granicy stanowiącej granicę zewnętrzną w rozumieniu kodeksu granicznego Schengen (granicy polsko-białoruskiej) i na wydaniu przez komendanta placówki Straży Granicznej właściwego ze względu na miejsce przekroczenia granicy postanowienia o opuszczeniu terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez nielegalnego cudzoziemca. Na tę decyzję przysługuje zażalenie do Komendanta Głównego Straży Granicznej, jednak nie wstrzymuje ono wykonania decyzji. Umożliwia to szybkie reagowanie na zagrożenie bezpieczeństwa granic, co w kontekście wojny hybrydowej jest kluczowe.

- 8.4. Należy zauważyć, że art. 302 i 303 ustawy o cudzoziemcach nie tylko umożliwiają, ale wręcz nakładają na Straż Graniczną obowiązek działania w przypadku niespełnienia przez cudzoziemca warunków legalnego wjazdu. W sytuacjach, w których ruch migracyjny jest narzędziem agresji państwowej, państwo musi mieć możliwość przeciwdziałania takiej presji. „Pushbacki” stają się wtedy formą działania obronnego, mającego na celu nie tyle odmowę azylu czy ochrony, co uniemożliwienie wykorzystania osób trzecich do destabilizacji kraju.
- 8.5. Podstawy prawne stosowania uproszczonej procedury powrotu znajdują się także w przepisach Unii Europejskiej. Artykuł 2 ust. 2 tzw. dyrektywy powrotowej (2008/115/WE) pozwala państwom UE na pominięcie części standardowych procedur wobec osób zatrzymanych tuż po nielegalnym przekroczeniu granicy. Dzięki temu kraje członkowskie mogą szybciej działać w wyjątkowych sytuacjach, które zagrażają bezpieczeństwu publicznemu. W przypadku Polski mamy do czynienia z próbą celowego wywołania chaosu przy pomocy masowego ruchu migrantów. Uproszczone procedury pomagają szybko i skutecznie reagować, jednocześnie przestrzegając podstawowych praw człowieka i chroniąc bezpieczeństwo oraz granice państwa.
- 8.6. Wojna hybrydowa na granicy polsko-białoruskiej nie polega na użyciu siły militarnej, lecz na wykorzystaniu migrantów jako instrumentu w celu destabilizacji państwa. Białoruś, przy wsparciu Rosji, prowadzi działania polegające na sprowadzaniu obywateli państw trzecich, często wprowadzanych w błąd co do możliwości przekroczenia granicy i uzyskania ochrony w Unii Europejskiej, a następnie kieruje ich w stronę polskiej granicy.
- 8.7. Działania Polski w odpowiedzi na zorganizowaną presję migracyjną ze strony Białorusi są zgodne z prawem krajowym i międzynarodowym. W sytuacji, w której państwo staje się celem działań destabilizacyjnych, ma ono prawo i obowiązek się bronić. Prawo międzynarodowe uznaje prawo każdego państwa do ochrony swojej suwerenności i bezpieczeństwa narodowego. Zasady te znajdują odzwierciedlenie zarówno w Karcie Narodów Zjednoczonych, jak i w prawie unijnym, które podkreśla znaczenie ochrony granic zewnętrznych. Polska działa w ramach zasad praworządności reagując

na zagrożenia o charakterze hybrydowym. Stosowanie „pushbacków” ma na celu powstrzymanie agresji innego państwa i zachowanie porządku publicznego.

9. Sankcje karne za pomoc w nielegalnym przekraczaniu granicy w świetle prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej

- 9.1. Polska, jako suwerenne państwo, ma prawo do ochrony swoich granic, co wynika zarówno z prawa międzynarodowego, jak i krajowego. Wschodnia granica Polski jest jednocześnie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej, z czym wiążą się dodatkowe z jednej strony obowiązki Polski określone w prawie UE, a z drugiej strony uprawnienia, związane z ochroną tej granicy.
- 9.2. Prawo do ochrony granicy państwowej jest też oczywiście podstawowym elementem suwerenności państwa wynikającym z zasadniczych norm prawa międzynarodowego. Ma też podstawę w Konstytucji RP, która w art. 5 stanowi m.in, że „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium”. Co ciekawe, ten przepis Konstytucji, zapewnienie wolności i praw człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeżenie dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie ochrony środowiska, wymienia po nakazie strzeżenia niepodległości i nienaruszalności terytorium RP.
- 9.3. Państwo polskie ma swobodę w podejmowaniu różnych działań mających na celu ochronę jego granic, w tym granic Unii Europejskiej. W ramach tej ochrony w szczególności może podejmować działania zapobiegające nielegalnemu przekraczaniu granicy.
- 9.4. Działania te mogą mieć różny charakter, ustanawiania odpowiednich służb (np. Straży Granicznej). Polska ma prawo i obowiązek zapewnić kontrolę na granicach z państwami, które nie są członkami Unii Europejskiej. Była zatem np. uprawniona do wybudowania na granicy polsko-białoruskiej płotu z drutem kolczastym w odpowiedzi na liczne próby nielegalnego wtargnięcia na jej terytorium.
- 9.5. Jako granica zewnętrzna UE, wschodnia granica Polski podlega też regulacjom Kodeksu Granicznego Schengen (rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. U. UE L z 2016 r. Nr 77, str. 1 z późn. zm.). Jego art. 14 nakazuje odmowę wjazdu osobom niespełniającym warunków wjazdu (np. brak ważnych dokumentów lub wizy). Polska jest więc zobowiązana do skutecznej kontroli granicznej, aby zapobiegać nielegalnej migracji i zagrożeniom dla bezpieczeństwa UE w ramach Strefy Schengen.

- 9.6. Ponadto żaden wiążący akt prawa międzynarodowego nie nakłada na Polskę obowiązku przyjmowania na swoje terytorium osób próbujących nielegalnie przekroczyć granicę. Takiego prawa nie ustanawia ani prawo Unii Europejskiej, ani Europejska Konwencja Praw Człowieka, która nie gwarantuje prawa do wjazdu na terytorium państwa-strony Konwencji osobom, które nie są jego obywatelami (zob. orzeczenie ETPC w sprawie N.D. i N.T. przeciwko Hiszpanii, 8675/15 i 8697/15).
- 9.7. ETPC dopuszcza nawet w pewnych sytuacjach praktykę tzw. „pushbacków”, jeśli migrantom umożliwia się złożenie wniosku o azyl, a zamiast z tego skorzystać, próbują przejść przez granicę nielegalnie (tak sprawa N.D. i N.T. przeciwko Hiszpanii (wnioski 8675/15 i 8697/15), wyrok Wielkiej Izby ETPC z 13 lutego 2020 roku).
- 9.8. Polska ma zatem prawo i obowiązek, chroniąc swoje terytorium i zarazem obszar Unii Europejskiej, egzekwować ustanowione prawem polskim i prawem UE reguły dotyczące przekraczania granicy, w tym zakaz nielegalnego przekraczania granicy i pomocy w tym ze strony osób przebywających już na terenie Polski.
- 9.9. Osoby pomagające w nielegalnym przekraczaniu granicy mogą być pociągnięte do odpowiedzialności karnej na podstawie polskiego prawa. Przepisami karnymi, które temu służą są art. 264 § 3 KK i art. 264a KK.
- 9.10. Obecność norm prawa karnego w ramach ogółu narzędzi prawnych, organizacyjnych i administracyjnych służących ochronie granic ma oparcie nie tylko w prawie polskim (poprzez osiągnięcie m.in. celów prewencji generalnej i indywidualnej), ale też wprost w prawie unijnym. Dyrektywa 2002/90/WE w sprawie ułatwiania nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu (Dz. U. UE L z 2002 r. Nr 328, str. 17) nakłada bowiem na państwa członkowskie obowiązek penalizacji takich działań. **Zgodnie z art. 1 tej dyrektywy każde państwo członkowskie przyjmie właściwe sankcje wobec:**
- „każdej osoby, która umyślnie pomaga osobie nie będącej obywatelem Państwa Członkowskiego we wjeździe, lub tranzycie przez terytorium Państwa Członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących wjazdu lub tranzytu cudzoziemców”;
 - „każdej osoby, która dla korzyści finansowych umyślnie pomaga osobie nie będącej obywatelem Państwa Członkowskiego w zamieszkaniu na terytorium Państwa Członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących pobytu cudzoziemców”.

- 9.11. Z kolei według art. 2 tej dyrektywy państwa członkowskie powinny podjąć środki konieczne do zapewnienia, że ww. sankcje stosuje się również do podżegaczy, pomocników i osób usiłujących.
- 9.12. Polska utrzymując w systemie prawnym m.in. art. 264 § 3 KK i art. 264a KK realizuje więc nie tylko art. 5 własnej Konstytucji, ale też zobowiązania płynące z prawa unijnego.
- 9.13. Znamiona tych przestępstw zostały omówione w innym miejscu niniejszej opinii. Tutaj warto dodać, że działanie w imię ogólnie pojętych względów humanitarnych przez sprawców tych przestępstw nie może prowadzić do uniknięcia przez nich odpowiedzialności karnej.
- 9.14. Kodeks karny nie przewiduje wyłączenia odpowiedzialności za te czy inne przestępstwa z art. 264 § 3 KK z powodu motywacji humanitarnej. W polskim systemie prawnym okoliczność ta może być rozważana jako okoliczność łagodząca przy wymierzaniu kary, ale nie wyłącza karalności czynu. Stan wyższej konieczności (art. 26 KK) mógłby teoretycznie zostać zastosowany, ale wymaga wykazania bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia, co w większości przypadków pomocy w przekraczaniu granicy raczej nie będzie mieć miejsca.
- 9.15. Warto tu podkreślić, że wspomniana dyrektywa 2002/90/WE w art. 1 ust. 2 pozwala państwom członkowskim na niekaranie działań podejmowanych z pobudek humanitarnych. Każde państwo członkowskie może bowiem zdecydować o nienakładaniu sankcji w odniesieniu do zachowania zdefiniowanego w ust. 1 lit. a (umyślnie pomaganie osobie niebędącej obywatelem Państwa Członkowskiego we wjeździe, lub tranzycie przez terytorium Państwa Członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących wjazdu lub tranzytu cudzoziemców) przez stosowanie swojego prawa krajowego i praktyki w przypadkach, gdy celem zachowania jest zapewnienie pomocy humanitarnej wobec osoby, której to dotyczy.
- 9.16. **Państwo polskie ma więc przewidzianą w prawie UE możliwość wprowadzenia takiego swoistego kontratypu. Jest to jednak tylko opcja, z której państwo członkowskie może skorzystać. Polska nie musiała i nie skorzystała z tej możliwości.**

10. Wykładnia art. 264 § 3 KK

- 10.1. Prawnokarna ochrona granic państwowych przed niekontrolowanym ich przekraczaniem znana była już w prawie II Rzeczypospolitej i regulowana w rozporządzeniach Prezydenta o granicach Państwa z 1927 r. oraz 1936 r. Także w okresie powojennym dużą wagę przywiązywano do kontroli

przepływu osób i ochrony granic, zaostrzając kary za działania w tym zakresie nielegalne.

- 10.2. Na gruncie poprzednio obowiązującego Kodeksu karnego z 1969 r. przestępstwo nielegalnego przekraczania granicy regulował art. 288 KK.
- 10.3. **Obecnie realizację konstytucyjnej zasady niepodległości państwa, zgodnie z którą RP strzeże swojej niepodległości i nienaruszalności terytorium oraz bezpieczeństwa obywateli, stanowią art. 264 KK i 264a KK.**
- 10.4. Zgodnie z art. 264 § 3 KK kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- 10.5. Przedmiotem ochrony art. 264 § 3 KK jest porządek (w zakresie, w jakim zgodne z prawem przekraczanie granic państwowych ma służyć kontroli nad tym procesem i odbywania go na zasadach określonych w prawie) oraz bezpieczeństwo państwa, a uściślając – ochrona granicy państwowej przed jej przekroczeniem w sposób niezgodny z przepisami prawa przez osoby do tego nieuprawnione (w zakresie, w jakim nielegalne przekraczanie granicy może wiązać się z zagrożeniami dla tego bezpieczeństwa, np. wówczas, gdy granicę tę przekraczają osoby prowadzące działalność przestępczą).
- 10.6. Przepisy prawa krajowego wspierają przepisy unijne i międzynarodowe, w tym:
 - a) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice – tzw. kodeks graniczny Schengen;
 - b) decyzja ramowa Rady 2002/946/WSiSW z 28 listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu oraz dyrektywa Rady 2002/90/WE z 28 listopada 2002 r. definiująca ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu;
 - c) protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r.
- 10.7. Ochrona granic stanowi przede wszystkim przedmiot regulacji ustawy o ochronie granicy państwowej. Zgodnie z art. 6 ustawy, Rzeczpospolita Polska wykonuje swoje zwierzchnictwo nad terytorium lądowym oraz wnętrzem ziemi znajdującym się pod nim, morskimi wodami wewnętrznymi

i morzem terytorialnym oraz dnem i wnętrzem ziemi znajdującymi się pod nimi, a także w przestrzeni powietrznej znajdującej się nad terytorium lądowym, morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym. Zgodnie z art. 7 za ochronę granicy państwowej na lądzie i na morzu oraz kontrolę ruchu granicznego, w zakresie określonym w odrębnych przepisach, odpowiada minister właściwy do spraw wewnętrznych (a zadania te wykonuje Komendant Główny Straży Granicznej), natomiast za ochronę granicy państwowej w przestrzeni powietrznej RP, odpowiada Minister Obrony Narodowej (zadania te wykonuje z kolei Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych przy pomocy Dyżurnego Dowódcy Obrony Powietrznej).

- 10.8. Jak już wcześniej zostało wskazane definicję granicy ustanawia art. 1 ustawy o ochronie granic państwowych, zgodnie z którym jest to powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną, oddzielająca terytorium państwa polskiego od terytoriów innych państw i od morza pełnego. Granica państwowa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wody i wnętrze ziemi.
- 10.9. Przez przekroczenie granicy państwowej należy rozumieć każde jej fizyczne pokonanie, zarówno bez posiadania i okazania wymaganego dokumentu, jak i w miejscu niewyznaczonym jako przejście graniczne, bez względu na środek lokomocji bądź bez niego (Z. Ćwiąkański, w: W. Wróbel, A. Zoll, KK. Komentarz. Część szczególna, t. 2, cz. 2, 2017, art. 264, Nt 5). Przekraczanie granicy oznacza też jej pokonywanie w obie strony, a więc dostawanie się na terytorium RP oraz wydostawanie się z tego terytorium.
- 10.10. W każdym przypadku wymaga się, aby czyn sprawcy zrealizowany został wbrew przepisom. Nielegalne przekraczanie granicy RP następuje nie tylko wtedy, gdy sprawca nie ma wymaganych do tego dokumentów, ale również wówczas, gdy je posiada, ale narusza inne zasady przekraczania granicy, np. czyni to w niedozwolonym miejscu (Z. Ćwiąkański, w: Zoll, Kodeks karny. Część szczególna, t. 2, 2008, s. 1237; zob. także M. Bojarski, w: System PrKar, t. 8, 2013, s. 797; E. Pływaczewski, w: Wąsek, Kodeks karny, t. 2, 2006, s. 455).
- 10.11. Po wejściu w życie kodeksu granicznego Schengen pojawiły się wątpliwości co do zasad przekraczania tych granic RP, które są jednocześnie wewnętrznymi granicami UE. Sąd Apelacyjny w Szczecinie wskazał, że unormowania kodeksu granicznego Schengen nie stworzyły stanu prawnego pozwalającego przekraczać granice wewnętrzne wszystkim i to w sposób, który nie jest uzależniony od spełnienia jakichkolwiek warunków. Kodeks ten przewiduje jedynie brak kontroli na granicach wewnętrznych, co oznacza, że regulacje w nim zawarte nie pozbawiły państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej, w tym także Polski, prawa

do ochrony swych granic, które aktualnie są granicami wewnętrznymi (wyrok z dnia 29 października 2010 r. w sprawie II AKa 156/10).

- 10.12. Także SN w postanowieniu z 25 listopada 2009 r. (sygn. V KK 223/09) uznał, że cudzoziemiec, który na podstawie polskiej krótkoterminowej wizy przekroczył granicę wschodnią jako zewnętrzną granicę Unii Europejskiej, nie był uprawniony do swobodnego przekroczenia granicy między Polską a Niemcami na podstawie tej wizy.
- 10.13. **Zgodnie z wyrokiem SN z 25 stycznia 2005 r. w sprawie WK 23/04, za pomocnictwo odpowiadać może także ten, kto w zamiarze ułatwienia sprawcy dokonania tego czynu dostarcza mu środek przewozu dla przetransportowania osób po nielegalnym przekroczeniu przez nie wymienionej granicy do miejsca przechowania, jeżeli jest to wynikiem przyrzeczenia złożonego przed popełnieniem tego przestępstwa lub w trakcie jego popełniania.**
- 10.14. Organizowanie to pojęcie bardzo szerokie, które obejmuje wszelkie formy ułatwiania przekroczenia granicy państwowej innym osobom (co najmniej dwóm), w tym m.in. urządzenie, przygotowywanie, ustalanie sposobów przekroczenia granicy (wyrok SA w Krakowie z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie II AKa 183/20, wyrok SN z 6 czerwca 2003 r. w sprawie III KKN 349/01, postanowienie SN z 22 listopada 2016 w sprawie IV KK 362/16). Nie stanowi zatem przestępstwa z art. 264 § 3 KK organizowanie przekroczenia granicy jednej osobie.
- 10.15. **Zachowanie sprawcy nie musi sprowadzać się wyłącznie do starań o zapewnienie samego fizycznego przekroczenia tej granicy wbrew przepisom. Może polegać również na staraniach o zapewnienie miejsc przechowania dla osób nielegalnie przekraczających granice Rzeczypospolitej Polskiej lub środków przewozu tychże osób do określonych miejsc.**
- 10.16. Czynność sprawcza w przypadku występku określonego w art. 264 § 3 KK polega na organizowaniu innym osobom przekraczania granicy RP wbrew przepisom ustawy. Na gruncie art. 264 § 3 KK organizowanie przekraczania granicy oznacza zatem podejmowanie wszelkich działań, które mają umożliwić innym osobom przekroczenie granicy RP. Będą to zatem typowe czynności przygotowawcze i pomocnicze do tego czynu, takie jak np. dostarczanie fałszywych dokumentów, zbieranie informacji o topografii terenu, na którym ma dojść do przekroczenia granicy, dowożenie osób w okolice granicy, udzielanie osobom wskazówek, co do tego, w jaki sposób mają przekroczyć granicę. Aby mówić o sprawstwie czynu z art. 264 § 3 KK, konieczne jest jednak ustalenie, że sprawca organizował samo nielegalne

przekraczanie granicy, a nie tylko pewne elementy pośrednio z nim związane (wyrok SN z 6 czerwca 2003 r. w sprawie III KKN 349/01).

- 10.17. W przypadku tego przestępstwa karalny jest już etap poprzedzający przekroczenie granicy, zatem z popełnieniem przestępstwa będziemy mieli do czynienia, gdy sprawca podejmie czynności mające stworzyć warunki do nielegalnego przekroczenia granicy przez co najmniej dwie osoby (Z. Ćwiąkański, w: Zoll, Kodeks karny. Część szczególna, t. 2, 2008, s. 1235; zob. także A. Michalska-Warias, w: Królikowski, Zawłocki, Kodeks karny. Część szczególna, t. 2, 2013, s. 395; por. J. Potulski, Pojęcie, s. 100).
- 10.18. Wielokrotne zachowania sprawcy należy uznać za jeden czyn zabroniony, ponieważ jest to przestępstwo o wieloczynowo określonych znamionach, przy czym liczba osób, które nielegalnie przekroczyły lub miały przekroczyć granicę dzięki działalności sprawcy, będzie wpływać na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynu.
- 10.19. Przestępstwo ma charakter bezskutkowy i może być popełnione w formie działania jak i zaniechania (np. poprzez celowe powstrzymanie się przez funkcjonariusza SG od dokonania kontroli) (zob. post. SN z 22.11.2016 r., IV KK 362/16, Legalis).
- 10.20. Przestępstwo to ma charakter powszechny, a zatem może je popełnić każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności karnej – zarówno obywatel RP, jak i cudzoziemiec.
- 10.21. Można je popełnić tylko umyślnie, z zamiarem bezpośrednim. W przypadku występku organizowania przekraczania granicy sprawca musi wolą obejmować wszystkie elementy strony przedmiotowej występkę, tj. musi chcieć zorganizować przekroczenie granicy RP wbrew przepisom co najmniej dwóm osobom. Czasownik organizuje oznacza działalność w pełni świadomą, w przypadku której sprawca musi mieć wolę podejmowania takich działań organizacyjnych.
- 10.22. O zamiarze sprawcy także przesądzać będą z reguły ustalone okoliczności przedmiotowe czynu, jak np. dostarczanie przez niego innym osobom dokładnych wskazówek co do przekroczenia granicy w miejscu niedozwolonym, zaopatrzenie ich w podrobione dokumenty, zapewnienie środków transportu, pobranie opłaty za te usługi itp.
- 10.23. Należy uznać, że czyn z art. 264 § 3 KK stanowi przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu RP w rozumieniu art. 112 KK, a zatem polską ustawę karną stosuje się do sprawcy, który dopuścił się go za granicą niezależnie od jego obywatelstwa i niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia tego czynu.

- 10.24. Przygotowanie jest bezkarne, z uwagi na posłużenie się przez ustawodawcę znamionami organizowania przekroczenia, co niejako przesuwając odpowiedzialność na chwilę znacznie wcześniejszą niż samo przekroczenie, a dokładniej – już na etap przygotowania. W związku z tym popełnieniem przestępstwa będzie już samo podjęcie przez sprawcę czynności mających stworzyć warunki do nielegalnego przekroczenia granicy przez co najmniej dwie osoby.
- 10.25. Natomiast usiłowanie jest karalne, przy czym w przypadku organizowania przekroczenia granicy wyróżnienie etapu usiłowania może być utrudnione z uwagi na to, że podjęcie przez sprawcę dowolnej czynności organizatorskiej oznacza już dokonanie tego przestępstwa (zob. J. Piórkowska-Flieger [w:] T. Bojarski, KK. Komentarz, 2016, s. 781).
- 10.26. Chociaż czyn stypizowany w art. 264 § 3 KK stanowi w gruncie rzeczy *delictum sui generis*, w którym za odrębny typ przestępstwa uznano typowe czynności pomocnicze (a także przygotowawcze), w praktyce może zostać popełniony w każdej postaci zjawiskowej, a pomocnictwo do niego może np. polegać na zapewnieniu miejsca, w którym ukrywane będą osoby tuż przed nielegalnym przekroczeniem granicy lub tuż po nim, na zapewnieniu środka przewozu lub na dostarczeniu informacji na temat skutecznych sposobów sforsowania granicy.
- 10.27. Jeśli sprawca organizowania przekraczania granicy z art. 264 § 3 KK czyni to w ramach swojej działalności w zorganizowanej grupie lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa, dojdzie wówczas do rzeczywistego zbiegu przestępstw z art. 264 § 3 i z art. 258 § 1 lub 2 KK.
- 10.28. Organizowanie nielegalnego przekroczenia granicy może stanowić również przejaw zawodowego charakteru takiej działalności sprawcy (gdy uczynił on sobie z niego stałe źródło dochodu), co przekłada się na konieczność uwzględnienia przy wymiarze kary art. 65 § 1 w zw. z art. 64 § 2 KK.

11. Wykładnia art. 264a § 1 i 2 KK

- 11.1. Zgodnie z art. 264a § 1 KK kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- 11.2. Paragraf drugi przepisu stanowi, iż w wyjątkowych wypadkach, gdy sprawca nie osiągnął korzyści majątkowej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.
- 11.3. Przestępstwo z art. 264a KK wprowadzone zostało do polskiego porządku prawnego jako implementacja dyrektywy 2002/90/WE oraz decyzji ramowej

Rady z 28. Listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu, z której wynika zobowiązanie, by każde państwo członkowskie przyjęło właściwe sankcje wobec:

- a) **każdej osoby, która umyślnie pomaga osobie niebędącej obywatelem państwa członkowskiego we wjeździe, lub tranzyście przez terytorium państwa członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących wjazdu lub tranzytu cudzoziemców,**
- b) każdej osoby, która dla korzyści finansowych umyślnie pomaga osobie niebędącej obywatelem państwa członkowskiego w zamieszkaniu na terytorium państwa członkowskiego z naruszeniem przepisów dotyczących pobytu cudzoziemców.

11.4. Istnieje wiele podobieństw omawianej regulacji prawnej z art. 264 § 3 k.k., tj.:

- a) przedmiotem ochrony również jest bezpieczeństwo państwa oraz zapewnienie porządku (przy czym w tym wypadku nie stanowi przedmiotu ochrony nienaruszalność granic państwowych, bowiem cudzoziemcy, którym sprawca ułatwia lub uniemożliwia nielegalny pobyt, nie muszą przekroczyć tych granic w sposób sprzeczny z prawem (por. R. A. Stefański, Przestępstwo umożliwiania, s. 8);
- b) przestępstwo to można popełnić z działania i z zaniechania;
- c) przestępstwo ma charakter formalny – bezskutkowy;
- d) przestępstwo ma charakter powszechny, tj. może je popełnić każdy;
- e) jest to przestępstwo o wieloczynowo określonych znamionach;
- f) przestępstwo można popełnić tylko z winy umyślnej, z zamiarem bezpośrednim kierunkowym, co wynika z wymogu działania sprawcy w celu osiągnięcia korzyści materialnej lub osobistej.

11.5. Korzyścią majątkową, zgodnie z utartą wykładnią, jest każde przysporzenie o charakterze majątkowym, które powoduje czy to zwiększenie aktywów, czy zmniejszenie pasywów sprawcy. Natomiast korzyścią osobistą jest korzyść, która ma wymiar przede wszystkim niemajątkowy i polega na osiągnięciu satysfakcji albo na uniknięciu pewnych nieprzyjemności (zob. R. Zawłocki, w: M. Królikowski, R. Zawłocki, KK. Komentarz, t. 1, 2021, art. 115, Nb 126–132).

11.6. O zamiarze sprawcy umożliwienia lub ułatwienia nielegalnego pobytu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej mogą świadczyć takie jego uzewnętrznione zachowania, jak: przyjmowanie określonych sum pieniędzy od osób nielegalnie przebywających na terytorium RP w zamian za niewykonanie obowiązków sprawcy w zakresie kontroli legalności

ich pobytu, umożliwianie pobytu osobie, z której pracy sprawca osiąga korzyści majątkowe, jeśli sprawca ma świadomość, że jej pobyt jest nielegalny, **wynajmowanie mieszkania cudzoziemcom, którzy właśnie nielegalnie przekroczyli granicę.**

- 11.7. Przestępstwo występuje w dwóch postaciach znamion, tj. umożliwiania lub ułatwiania innej osobie pobytu na terytorium RP wbrew przepisom.
- 11.8. Umożliwianie to stwarzanie warunków innej osobie, umożliwiających jej nielegalny pobyt na terytorium Polski np. poprzez **dostarczenie innej osobie odpowiednich dokumentów, zapewnienie mieszkania, ukrywanie, dostarczenie środków utrzymania**, zatrudnienie cudzoziemca, gdy powierzający wykonywanie pracy zapewnia lub przynajmniej poprawia cudzoziemcowi warunki egzystencji na terytorium kraju i jest tego świadom (postanowienie SN z 27 sierpnia 2007 r. w sprawie V KK 388/06).
- 11.9. Ułatwienie to zgodnie z rozumieniem językowym dopomożenie w osiągnięciu czegoś – w tym wypadku w przebywaniu w Polsce wbrew przepisom. Może ono przybrać postać np. **dostarczenia fałszywych dokumentów, dzięki którym cudzoziemiec jest mniej narażony na odkrycie nielegalnego charakteru jego pobytu, na dostarczaniu mu mieszkania**, a także na zapewnianiu mu pracy, dzięki której ma on środki do życia na terytorium RP (post. SN z 27 sierpnia 2007 r. w sprawie V KK 388/06).
- 11.10. Pobyt oznacza faktyczne przebywanie danej osoby na terytorium RP (zob. Z. Ćwiąkalski, w: W. Wróbel, A. Zoll, KK. Komentarz. Część szczególna, t. 2, cz. 2, 2017, art. 264a, Nt 9).
- 11.11. Terytorium RP to obszar wyznaczany granicą państwową, nad którym RP wykonuje swoje zwierzchnictwo.
- 11.12. Inną osobą, o której mowa w dyspozycji art. 264a § 1 KK, nie może być obywatel polski, gdyż ten zawsze ma prawo przebywać na terytorium RP.
- 11.13. **Znamieniem przedmiotowym charakteryzującym omawiane przestępstwo jest działanie sprawcy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, zarówno dla siebie, jak i dla kogoś innego.**
- 11.14. Dla realizacji znamion występkę wystarczy podjęcie opisanych w nim zachowań co do jednej tylko osoby, choć liczba osób, którym nielegalny pobyt sprawca ułatwiał lub umożliwiał, będzie wpływać na ocenę stopnia społecznej szkodliwości. Wielokrotne zachowania sprawcy umożliwiające lub ułatwiające nielegalny pobyt tej samej osobie należy uznać za jeden czyn zabroniony, ponieważ jest to przestępstwo o wieloczynowo określonych znamionach. Jeśli sprawca przez dłuższy czas ułatwia nielegalny pobyt tej samej osobie lub osobom, wówczas cały ten okres stanowi czas popełnienia przestępstwa.

- 11.15. Zasady legalnego pobytu cudzoziemców na terytorium RP reguluje szereg ustawy, w tym ustawa o cudzoziemcach, ustawa o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej czy ustawa o repatriacji. Ustalenie tego, czy zachowanie sprawcy umożliwiałoby lub ułatwiałoby pobyt innej osoby wbrew przepisom, wymaga sprawdzenia przez sąd aktualnych przepisów regulujących zasady legalnego pobytu na terytorium RP i wykazania, z naruszeniem jakich przepisów cudzoziemcy przebywali na terytorium RP.
- 11.16. Miejsce popełnienia czynu zabronionego nie należy do ustawowych znamion czynu. Choć w praktyce sprawca będzie najczęściej działał na terytorium RP to możliwe jest również, że sprawca swoje działania prowadziłby z zagranicy, co należałoby uznać za przestępstwo skierowane przeciwko bezpieczeństwu RP w rozumieniu art. 112 KK
- 11.17. Przygotowanie do analizowanego występu jest zawsze bezkarne. Jego usiłowanie jest możliwe na zasadach ogólnych, choć z uwagi na jego formalny charakter wyróżnienie etapu usiłowania może być w praktyce dość trudne.
- 11.18. Jest to przestępstwo stanowiące *delictum sui generis*, bowiem zachowania zabronione określone w tym przepisie stanowią typowe czynności pomocnicze. Pomimo to możliwe jest dopuszczenie się analizowanego czynu w każdej z form zjawiskowych, także w postaci pomocnictwa np. na dostarczaniu sprawcy informacji, dzięki którym będzie on mógł ułatwiać nielegalny pobyt cudzoziemców na terytorium RP.
- 11.19. Artykuł 264a § 1 KK może pozostawać w zbiegu z wieloma innymi przepisami ustawy karnej, w tym m.in.:
- a) z art. 231 § 1 KK gdy umożliwianie pobytu polega na niedopełnieniu obowiązku przez funkcjonariusza publicznego,
 - b) z art. 228 § 1 lub 3 KK, gdy sprawca będący osobą pełniącą funkcję publiczną uzależnia niewykonanie swoich obowiązków od uzyskania określonej korzyści majątkowej lub osobistej,
 - c) z art. 229 KK, gdy sprawca wręcza łapówkę osobie pełniącej funkcję publiczną w celu umożliwienia innej osobie pobytu wbrew przepisom na terytorium RP;
 - d) z przepisami rozdziału XXXIV KK., gdy sprawca umożliwia lub ułatwia nielegalny pobyt przez sfałszowanie dokumentu czy inne zachowania godzące w wiarygodność dokumentów,

- e) z art. 65 § 1 KK, gdy sprawca z popełnienia czynu uczynił sobie stałe źródło dochodu albo popełnia je, działając w zorganizowanej grupie lub związku mających na celu popełnienie przestępstwa.

11.20. Zgodnie z brzmieniem art. 264a § 2 KK w wyjątkowych przypadkach, gdy sprawca nie osiągnął korzyści majątkowej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia. Przewidziane w tym przepisie nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpienie od jej wymierzenia jest zawsze fakultatywne, uzależnione od oceny okoliczności konkretnego stanu faktycznego. Sąd, aby skorzystać z tych możliwości, musi po pierwsze ustalić, że sprawca wprowadził działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ale z jakiegoś powodu jej nie osiągnął, a po drugie wykazać, na czym polegała nietypowość danego stanu faktycznego i dlaczego można przyjąć, że zachodzi wyjątkowy wypadek, zasługujący na takie łagodniejsze potraktowanie (por. Z. Ćwiąkalski, w: W. Wróbel, A. Zoll, KK. Komentarz. Część szczególna, t. 2, cz. 2, 2017, art. 264a, Nt 18). Jednocześnie łagodniejsze potraktowanie sprawcy nie jest w ogóle możliwe, jeśli podejmował on opisane zachowania w celu osiągnięcia korzyści osobistej. W takich przypadkach nadzwyczajne złagodzenie kary może być stosowane tylko na zasadach ogólnych.

12. Sytuacja społeczno-polityczna w Europie Zachodniej w kontekście masowej migracji z krajów Bliskiego Wschodu

12.1. Liczne statystyki docierające do polskiej opinii publicznej pokazują niepokojącą tendencję, wskazującą na korelację wzrostu przestępczości wraz z niekontrolowaną, masową migracją.

12.2. Według danych Komendy Policji w Paryżu, w 2023 roku odnotowano 97 zgłoszonych przypadków gwałtów w przestrzeni publicznej miasta. Spośród nich rozwiązano 30 spraw, aresztując 36 podejrzanych. Z tej grupy 28 osób (czyli około 77% było cudzoziemcami, nieposiadającymi francuskiego obywatelstwa; <https://kresy.pl/wydarzenia/spoleczenstwo/francja-liczba-przestepstw-seksualnych-wzrosla-o-86-proc-w-ciagu-9-lat/>).

12.3. W nocy z 31 grudnia 2015 na 1 stycznia 2016 roku w centrum Kolonii w Niemczech doszło do masowych napaści na kobiety. Do 12 stycznia 2016 r. Policja otrzymała łącznie 553 zgłoszenia dotyczące napastowania seksualnego i rabunków. Policja podaje, że w sumie napastników, działających w mniejszych grupkach, mogło być około tysiąca. Minister Spraw Wewnętrznych Nadrenii Północnej – Westfalii, Ralf Jäger poinformował, że większość sprawców to imigranci z Afryki Północnej oraz Bliskiego Wschodu (<https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-01-13/sylwester-w-kolonii-koniec-niemieckiej-goscinnosci>).

- 12.4. Pod koniec października 2015 roku Krajowy Zarząd Szwedzkiej Policji opublikował raport, w którym oficjalnie określono 55 stref znajdujących się poza kontrolą władz. W większości to tereny podmiejskie dużych miast. Na teren stref nie mogą się dostać służby ratunkowe. Rządzą w nich muzułmańskie gangi, które zastraszają miejscową ludność. Z kolei muzułmanie, będący świadkami popełnienia przestępstw, odmawiają współpracy z wymiarem sprawiedliwości (<https://pch24.pl/szwecja-w-55-miejscach-rzadza-muzułmanie-policja-tam-nawet-nie-zagłada/>).
- 12.5. Obecnie Szwecja jest krajem o najwyższym wskaźniku przemocy z użyciem broni w całej Unii Europejskiej. W prasie przedstawiane jest stanowisko, iż sytuacja jest związana z masową imigracją do Szwecji, której skala – pomimo krótkiego okresu – była znaczna. Obecnie osoby imigranckiego pochodzenia to aż 20% społeczeństwa szwedzkiego (<https://polskieradio24.pl/arttykul/3417454,rosnaca-przestepczosc-w-szwecji-wieloletnie-zaniedbania>).
- 12.6. Natomiast zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez hiszpański rząd, w 2023 r. na terenie Hiszpanii popełniono rekordową liczbę przestępstw na tle seksualnym. Według danych hiszpańskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w porównaniu do minionych lat coraz bardziej widoczny staje się wysoki odsetek obcokrajowców zatrzymanych lub objętych śledztwem w związku z popełnieniem w tym kraju przestępstw o charakterze seksualnym. W 2023 r. sięgnął on aż 37,3%. Ilość przestępstw w porównaniu z rokiem 2022 jest o 3 tysiące większa (<https://www.pap.pl/aktualnosci/co-sie-dzieje-w-hiszpanii-rekordowa-liczba-przestepstw-na-tle-seksualnym>).
- 12.7. Na przestrzeni ostatnich lat opinią publiczną wstrząsnęły doniesienia o zamachach terrorystycznych popełnianych przez sprawców pochodzenia imigranckiego. Jednym z najtragiczniejszych przykładów jest zamach terrorystyczny w Nicei z dnia 14 lipca 2016 roku, gdy sprawcą był 31-letni obywatel Tunezji. Terrorysta wjechał rozpędzoną ciężarówką w tłum ludzi na Promenadzie Anglików, a następnie zaczął strzelać do ludzi z broni palnej. Łącznie życie straciło ponad 80 osób, zaś ponad 200 zostało rannych (<https://wiadomosci.onet.pl/swiat/nicea-zamach-terrorystyczny-w-nicei-wiele-ofiar-zginely-dwie-polki/bs4zc3>).
- 12.8. W Niemczech w dniu 22 stycznia 2025 roku miał miejsce zamach terrorystyczny. W wyniku ataku nożownika w parku w Aschaffenburgu w Bawarii, zginęły dwie osoby (w tym dwuletnie dziecko), a dwie zostały poważnie ranne. Sprawca pochodzenia afgańskiego zaatakował grupę przedszkolną (<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/pepites/kolejny-zamach-w-niemczech-jego-sprawca-jest-afganski-azylant/>).

12.9. Liczne przykłady państw Europy Zachodniej oraz rosnąca przestępczość, przy równoległym napływie imigrantów, stanowi coraz większy problem społeczny i doprowadza do spadku poczucia bezpieczeństwa obywateli państw tej części Europy. W świetle przytoczonych powyżej statystyk szczególnie niepokojąca jest nadreprezentacja cudzoziemców lub ludności pochodzenia imigranckiego w przypadku przestępstw z użyciem broni oraz o charakterze seksualnym. Nie bez znaczenia są również liczne zamachy terrorystyczne, radykalnie obniżające poczucie bezpieczeństwa wśród obywateli państw, w których miały one miejsce.

13. Zagrożenia dla Rzeczypospolitej wynikające z nielegalnej migracji

- 13.1. Nielegalna imigracja może generować szereg zagrożeń, zarówno o charakterze społecznym, gospodarczym, jak i w odniesieniu do bezpieczeństwa publicznego.
- 13.2. W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, iż osoby nielegalnie przekraczające granice państw nie przechodzą żadnych kontroli bezpieczeństwa, co utrudnia wykrycie osób karanych w państwach pochodzenia lub powiązanych z grupami przestępczymi lub terrorystycznymi. Nielegalne przekroczenie granicy nieuchronnie wiąże się z brakiem weryfikacji tożsamości i przeszłości cudzoziemca przekraczającego granicę w sposób sprzeczny z prawem.
- 13.3. Nielegalne przekroczenie granicy niesie ze sobą również ryzyko możliwości przedostania się na terytorium państwa ekstremistów, którzy mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego.
- 13.4. Osoby nielegalnie przekraczające granicę zgodnie z prawem nie uczestniczą w życiu społecznym. Taki stan sprzyja tworzeniu zamkniętych społeczności bez kontaktu z resztą społeczeństwa, wskutek czego dochodzi do zjawiska gettoizacji.
- 13.5. Gettoizacja natomiast może prowadzić do sytuacji, w której zamknięte społeczności cudzoziemców ignorują lokalne normy społeczne, a także utrzymują praktyki sprzeczne z wartościami powszechnie uznawanymi w społeczeństwie przyjmującym. Taki stan rzeczy nieuchronnie prowadzi do utraty spójności kulturowej i dezintegracji aksjologicznych fundamentów wspólnoty.
- 13.6. Nielegalna imigracja prowadzi również do spadku poczucia bezpieczeństwa ze strony obywateli państwa, na teren którego dochodzi do nielegalnego przekroczenia granicy. Niepokój obywateli może potęgować również nieskrępowana działalność organizacji pozarządowych i rozmaitych aktywistów, pomagających nielegalnym imigrantom w łamaniu polskiego

prawa. Z kolei zanik poczucia bezpieczeństwa prowadzi do zwiększenia napięć społecznych.

- 13.7. Jeśli chodzi o system podatkowy, to należy zauważyć, iż nielegalni imigranci często nie płacą podatków. Osoby przebywające nielegalnie na terenie państwa polskiego nie mogą legalnie pracować, więc nie płacą podatku dochodowego (PIT), a także nie odprowadzają składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. Nie wnoszą zatem wkładu do budżetu państwa, mimo że mogą korzystać z pewnych usług publicznych: służby zdrowia (w nagłych przypadkach – poród, wypadek).
- 13.8. Nie bez znaczenia jest także brak możliwości egzekucji zobowiązań podatkowych przez organ podatkowy. Wynika to z faktu, iż nielegalni imigranci nie posiadają numeru PESEL, a także oficjalnego miejsca zamieszkania. Niekiedy nielegalni imigranci posługują się fałszywymi tożsamościami.
- 13.9. Brak możliwości podjęcia legalnej pracy przez nielegalnych imigrantów z kolei sprzyja tworzeniu tzw. szarej strefy, która obniża warunki i standardy pracy, upośledza funkcję ochronną prawa pracy, a także zaniża dochody państwa ze względu na zatrudnianie nielegalnych imigrantów bez umów, którzy z kolei ze względu na swój status prawny mogą otrzymywać niskie wynagrodzenie za wykonaną pracę.
- 13.10. Część nielegalnych imigrantów próbuje uzyskać status uchodźcy lub ubiega się o prawo do azylu. Choć dostęp do przyznania statusu lub prawa do azylu jest ograniczony, wzrost nielegalnej migracji do państwa polskiego może prowadzić do nadużyć i w długotrwałej perspektywie do niewydolnego systemu weryfikacji.
- 13.11. Istotne znaczenie ma również kwestia erozji zaufania do instytucji państwowych w przypadku wzrostu zjawiska nielegalnej migracji. Wraz z rozwojem tego problemu, obywatele Rzeczypospolitej Polskiej mogą zacząć postrzegać państwo polskie jako nieskuteczne, bierne lub niezdolne do egzekwowania prawa.
- 13.12. Według danych Europejskiego Urzędu Statystycznego za 2023 rok, na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej przebywało nielegalnie 1,27 milionów osób, co stanowi wzrost o 13% w porównaniu z 2022 rokiem. W gronie osób nielegalnie przebywających na terenie UE, które w 2023 r. zostały wydalone, przeważali obywatele Gruzji (10.3 tys.), Albańczycy (7,8 tys.) i Turcy (5,5 tys.).
(<https://www.pap.pl/aktualnosci/nielegalne-pobyty-na-terenie-ue-dane-eurostatu-za-2023-rok>).

14. Podsumowanie

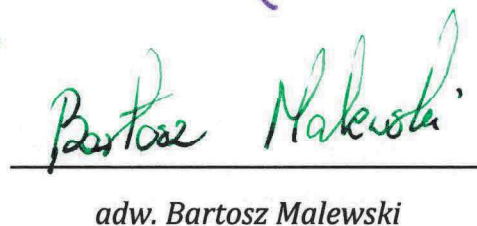
- 14.1. W świetle zgromadzonego materiału dowodowego nie ulega żadnym wątpliwościom, że oskarżeni dopuścili się zarzucanych im czynów, tj. umożliwili lub ułatwili innym osobom pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom.
- 14.2. Oskarżeni wskazują, że udzielali jedynie pomocy humanitarnej. Ta argumentacja nie wytrzymuje jednak zderzenia z rzeczywistością. Z pomocą humanitarną mielibyśmy ewentualnie do czynienia, gdyby oskarżeni przypadkowo trafili na nielegalnych imigrantów w lesie, udzielili im niezbędnego wsparcia w postaci np. ogrzania, nakarmienia, napojenia, wezwania karetki pogotowia, jeśli stan zdrowia tych osób by tego wymagał. Następną jednak czynnością, którą winni wykonać oskarżeni jest powiadomienie funkcjonariuszy Straży Granicznej lub funkcjonariuszy Policji.
- 14.3. Tymczasem ze zgromadzonego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że celem działania oskarżonych był tranzyt tych osób na zachód Europy. Oskarżeni w swoich działaniach posługiwali się szyfrem, w toku swych działań zmieniali telefony i numery telefonów, dbali o posiadanie niewielkich pojazdów zarejestrowanych w Hajnówce lub Bielsku Podlaskim, tak aby nie wzbudzać szczególnych podejrzeń, tworzyli sieć domostw, które mogłyby służyć za tymczasowe miejsca tzw. przechowania nielegalnych imigrantów, tworzyli sieć kontaktów do osób, które mogłyby działać jako tzw. „taksówki”, transportujące nielegalnych imigrantów dalej na Zachód. Działania te wpisują się w działalność międzynarodowej zorganizowanej grupy przemytniczej. Osoby zaangażowane w ten proceder dbały o to, aby również wzajemna wiedza o sobie samych była jak najmniejsza, dzieliły się odpowiedzialnością, która wyznaczała również miejsce w hierarchii każdego zaangażowanego w proceder.
- 14.4. Nie można nie dostrzec jak dobrze zorganizowana jest to „machina”, która podejmuje również istotne środki w przestrzeni publicznej do dezinformacji, przedstawiając wyżej opisane działania jako niewinne niesienie pomocy, działania humanitarne itp. Wytwarzanie tego rodzaju narracji ma na celu nie tylko wywarcie presji na organy ścigania i sądy, by pobłażliwie podchodziły do tego rodzaju działań, ale przede wszystkim stworzenie gruntu w przestrzeni publicznej, ułatwiającego kwestionowanie ewentualnego wyroku skazującego i przedstawianie go jako skrajnie niesprawiedliwego. Narracja ta pozwala także na dalsze medialne dyskredytowanie działań służb państwowych, w szczególności Straży Granicznej, podejmujących od kilku lat działania w celu obronienia polskiej granicy przed Białorusią i Rosją, które prowadzą przeciwko Polsce tzw. wojnę hybrydową.

14.5. Mimo tej silnej presji medialnej, co najmniej odnośnie oskarżonych K. J. M [REDAKTOWANE] oraz E. M [REDAKTOWANE]-K [REDAKTOWANE] Sąd winien rozważyć zmianę kwalifikacji czynu z art. 264a § 1 KK na art. 264 § 3 KK, tj. czynu polegającego na organizacji innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku pozostałych oskarżonych zasadnym jest pociągnięcie do odpowiedzialności z tytułu popełnienia czynu, o którym mowa w art. 264a § 1 KK, tj. czynu polegającego na umożliwieniu lub ułatwieniu innym osobom pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom.

Mając na uwadze powyższe, przedkładamy niniejsze wspólne stanowisko Fundacji Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris oraz Stowarzyszenia „Marsz Niepodległości” i wnosimy o jego uwzględnienie w toku postępowania.

*Za Fundację Instytut na rzecz Kultury Prawnej
Ordo Iuris:*

adw. Magdalena Majkowska

adw. Bartosz Malewski

Za Stowarzyszenie „Marsz Niepodległości”:

adw. Bartosz Malewski